

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 9.3.2006
KOM(2006) 104 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Sprawozdanie w sprawie wdrożenia krajowych środków w zakresie współlistnienia upraw genetycznie modyfikowanych oraz upraw tradycyjnych i ekologicznych

{SEC(2006) 313}

1. WSTĘP

Współistnienie upraw polega na zapewnieniu rolnikom praktycznej możliwości wyboru pomiędzy hodowlą upraw tradycyjnych i ekologicznych oraz upraw genetycznie zmodyfikowanych (GMO). Stanowi jednocześnie podstawę wyboru, jakiego dokonuje konsument. Komisja zdecydowanie uważa, iż konsumenci i producenci powinni mieć możliwość realnego wyboru rodzaju produktów rolnych oraz rodzaju produkcji, jaki preferują. Krajowe akty prawne w zakresie współistnienia upraw powinny zezwalać na swobodne funkcjonowanie podmiotów na rynku, zgodnie z prawodawstwem wspólnotowym.

Jako że rolnictwo uprawiane jest na otwartej przestrzeni, nie można wykluczyć przypadkowego wystąpienia upraw genetycznie zmodyfikowanych w uprawach nie poddanych genetycznej modyfikacji, co może wywrzeć skutki ekonomiczne z uwagi na fakt, iż wspomniane dwa typy upraw mają inne wartości rynkowe. Oznacza to, że istnieje potrzeba wprowadzenia wykonalnych i opłacalnych środków w zakresie współistnienia upraw, które to środki zagwarantują, że produkcja upraw zmodyfikowanych genetycznie i upraw niezmodyfikowanych odbywa się zgodnie z normami prawnymi, jakie mają zastosowanie na szczeblu wspólnotowym.

Ponieważ w Unii Europejskiej można hodować jedynie zatwierdzone organizmy zmodyfikowane genetycznie, a aspekty środowiskowe i zdrowotne zostały uregulowane w aktach wspólnotowych, w szczególności dyrektywą 2001/18/WE w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie¹ oraz rozporządzeniem (WE) nr 1829/2003 w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy², kwestie, jakie należy poruszyć w kontekście współistnienia upraw dotyczą wyłącznie *ekonomicznych* aspektów mieszania się upraw genetycznie zmodyfikowanych z uprawami niezmodyfikowanymi oraz odpowiednich środków zmierzających do zapobieżenia mieszaniu się tych upraw.

Art. 26a dyrektywy 2001/18/WE wzywa państwa członkowskie do opracowania krajowych przepisów w zakresie współistnienia upraw, które pozwolą uniknąć niezamierzonego wystąpienia organizmów genetycznie zmodyfikowanych w innych produktach. Postanowienia tego artykułu nie nakładają jednak na państwa członkowskie obowiązku podjęcia działań. Wspomniany artykuł należy interpretować w połączeniu z postanowieniami innych wspólnotowych aktów prawnych oraz Traktatu WE. W szczególności, na mocy art. 22 dyrektywy 2001/18/WE, państwa członkowskie nie mogą zakazywać, ograniczać ani utrudniać wprowadzenia do obrotu zatwierdzonych organizmów GMO.

W dniu 23 lipca 2003 r. Komisja przyjęła zalecenie 2003/556/WE w sprawie wytycznych dotyczących rozwoju krajowych przepisów i wzorców w celu zapewnienia współistnienia upraw genetycznie zmodyfikowanych, tradycyjnych i ekologicznych³, które ma na celu wesprzeć państwa członkowskie przy opracowywaniu, w formie aktów prawnych lub w innej formie, krajowych przepisów w zakresie współistnienia upraw. Zalecenie przedstawia zestaw zasad ogólnych, jakie należy uwzględnić w trakcie opracowywania przepisów krajowych, a także wykaz środków technicznych.

¹ Dz.U. L 106 z 17.4.2001, str. 11, zmieniona rozporządzeniem (WE) nr 1829/2003 (Dz.U. L 268 z 18.10.2003, str. 1).

² Dz.U. L 268 z 18.10.2003, str. 1.

³ Dz.U. L 189 z 29.7.2003, str. 36.

Odpowiednie środki w zakresie współlistnienia upraw zależą od wielu czynników, które różnią się od siebie w zależności od regionu, takich jak warunki klimatyczne i glebowe, wielkość i rozłożenie pól, struktura upraw oraz plodozmian, etc. Podejście do kwestii współlistnienia upraw oparte o zasadę pomocniczości pozwoli państwom członkowskim dostosować środki do warunków lokalnych.

2. DOŚWIADCZENIA W HODOWLI UPRAW ZMODYFIKOWANYCH GENETYCZNIE

Dotychczas komercyjna hodowla zmodyfikowanych genetycznie upraw w Unii Europejskiej ograniczała się do dwóch przypadków genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy (linia Bt176 oraz MON810).

W Hiszpanii hodowlę kukurydzy linii Bt prowadzono na obszarze 58 000 ha w 2004 r., co stanowi około 12 % obszarów przeznaczonych w tym kraju na hodowlę kukurydzy. W innych państwach członkowskich hodowla zmodyfikowanej genetycznie kukurydzy ogranicza się do kilkuset hektarów. Dlatego doświadczenia krajów Unii Europejskiej w zakresie hodowli upraw zmodyfikowanych genetycznie są bardzo ograniczone.

3. PODEJŚCIA PRZYJĘTE W USTAWODAWSTWIE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Niniejszy raport przygotowano w oparciu o trzy główne źródła informacji: przyjęte ustawodawstwo krajowe i projektowane ustawodawstwo krajowe, zgłoszone Komisji; informacje podane w odpowiedziach na pytania kwestionariusza przesłanego do właściwych organów krajowych; oraz informacje przedstawione przez ekspertów krajowych w ramach grupy roboczej ds. koordynacji w zakresie współlistnienia upraw (COEX-NET).

Do końca 2005 r. konkretne akty prawne w zakresie współlistnienia upraw przyjęto w czterech państwach członkowskich (Niemcy, Dania, Portugalia oraz sześć landów austriackich, por. Załącznik). Jednak w większości pozostałych państw członkowskich opracowano jedynie projekty środków w zakresie współlistnienia upraw. W niektórych państwach członkowskich ustawodawstwo regulujące współlistnienie upraw opracowuje się na szczeblu regionalnym.

Do końca 2005 r., zgodnie z dyrektywą 98/34/WE ustanawiającą procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych, zgłoszono 20 projektowanych aktów prawnych z siedmiu państw członkowskich. W 10 przedstawionych przypadkach Komisja uznała, że zgłoszone środki mogą stanowić przeszkodę dla swobodnego przepływu towarów; w czterech przypadkach Komisja nie zgłosiła tego typu zastrzeżeń. Dwie notyfikacje wycofano, a cztery pozostałe były pod koniec 2005 r. wciąż analizowane.

Dialog pomiędzy Komisją a władzami powiadamiającymi w ramach procedury notyfikacji przyczynił się do znacznego ulepszenia proponowanych środków w zakresie współlistnienia upraw, nawet wówczas, gdy uwagi Komisji nie zostały w pełni uwzględnione w przyjętym ustawodawstwie.

Czechy powiadomiły o tymczasowych środkach w zakresie współlistnienia upraw, które odnosiły się do hodowli genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy w 2005 r., podjętych w ramach czeskiego programu rozwoju obszarów wiejskich.

W uzupełnieniu do wyżej wymienionych środków w zakresie współlistnienia upraw, państwa członkowskie i samorządy lokalne podjęły dalsze kroki, które wywarły wpływ na hodowlę upraw zmodyfikowanych genetycznie. Austriackie landy Oberösterreich i Salzburg odwołały się do art. 95 ust. 5 TWE i powiadomiły Komisję o projektowanych aktach prawnych, które nakładają całkowity zakaz hodowli genetycznie zmodyfikowanych upraw w tych regionach, odstępując w ten sposób od zharmonizowanych przepisów określonych w dyrektywie

2001/18/WE. Salzburg później wycofał notyfikację. Komisja odrzuciła notyfikację przedstawioną przez land Oberösterreich, twierdząc, iż warunki określone w art. 95 ust. 5 TWE nie zostały spełnione. Decyzja ta została następnie podtrzymana w październiku 2005 r. wyrokiem Trybunału Pierwszej Instancji⁴. W grudniu 2005 r. land Oberösterreich i Republika Austrii odwołały się od wyroku do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Słowenia uzależniła objęcie rolników środkami z zakresu rolnictwa i ochrony środowiska w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2004-2006 od tego, czy wstrzymają się z zastosowaniem genetycznie zmodyfikowanych organizmów. Komisja poinformowała władze słoweńskie, że taka restrykcja jest niezgodna z rozporządzeniem (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR), zmieniającym i uchylającym niektóre rozporządzenia⁵, ponieważ stosowanie genetycznie zmodyfikowanych organizmów nie wywiera w widoczny sposób niekorzystnego wpływu na środowisko, jeżeli organizmy te są stosowane zgodnie z warunkami dotyczącego ich zezwolenia. Władze słoweńskie potwierdziły, że niestosowanie genetycznie zmodyfikowanych organizmów nie będzie już warunkiem uzyskania wsparcia w ramach programu rozwoju rolnictwa i ochrony środowiska dla tradycyjnej hodowli upraw.

Niektóre przyjęte przez Państwa Członkowskie środki dotyczące genetycznie zmodyfikowanych organizmów nie zostały zgłoszone. Zazwyczaj przepisy krajowe nie są wiążące wobec osób fizycznych, jeżeli zostały przyjęte bez odpowiednich procedur notyfikacji zgodnie z jurysdykcją Trybunału Sprawiedliwości. W przypadkach, w których przepisy krajowe wprowadzają całkowity zakaz hodowli zmodyfikowanych genetycznie upraw, są one niezgodne z prawodawstwem wspólnotowym i nie można ich uważać za legalne przepisy regulujące współistnienie upraw na podstawie art. 26a dyrektywy 2001/18/WE.

Włoski dekret z mocą ustawy, przyjęty w listopadzie 2004 r. i zmieniony w styczniu 2005 r., nakłada całkowity zakaz hodowli we Włoszech upraw zmodyfikowanych genetycznie do czasu uchwalenia przez regiony włoskie przepisów regulujących współistnienie upraw. Przed uchwaleniem krajowych aktów prawnych kilka regionów włoskich wprowadziło zakazy stosowania genetycznie zmodyfikowanych organizmów na obszarach tych regionów. Aby przeanalizować prawo włoskie pod kątem jego zgodności z dyrektywą nr 2001/18/WE, Komisja zwróciła się do Włoch o przedstawienie więcej informacji. Wskutek niedostarczenia przez Włochy tych informacji Komisja wysłała do Włoch w październiku 2005 r. pisemne ostrzeżenie w związku z naruszeniem art. 10 TWE.

W lutym 2005 r. 20 regionów z różnych państw członkowskich, z których wiele nie ma uprawnień do stanowienia prawa w zakresie współistnienia upraw, podpisało we Florencji kartę, w której wyrażono sprzeciw wobec hodowli genetycznie zmodyfikowanych upraw na obszarach tych regionów. Od tego czasu do grupy tej dołączyły inne regiony.

Przegląd krajowych środków w zakresie współistnienia upraw

Przegląd środków wdrożonych lub proponowanych przez państwa członkowskie lub regiony jest uporządkowany według ogólnych zasad określonych w zaleceniu 2003/556/WE.

⁴ Połączone sprawy T-366/03 i T-235/04: wyrok Trybunału Pierwszej Instancji z 5.10.2005 – Land Oberösterreich i Austria przeciwko Komisji.

⁵ Dz.U. L 160 z 26.6.1999, str. 80.

Aspekty ekonomiczne współlistnienia upraw a aspekty ochrony środowiska i kwestie zdrowotne

O ile większość państw członkowskich w trakcie procedury udzielania zezwoleń dla genetycznie zmodyfikowanych organizmów wyraźnie rozdziela ekonomiczne aspekty współlistnienia upraw i aspekty ochrony środowiska i zdrowia, niektóre państwa zaproponowały umieszczenie w krajowym ustawodawstwie regulującym współlistnienie upraw określonych przepisów na temat ochrony środowiska. W szczególności niektóre państwa członkowskie zaproponowały, by zakazać hodowli lub ograniczyć hodowlę upraw genetycznie zmodyfikowanych w regionach chronionych i ekologicznie wrażliwych. W tych przypadkach Komisja wyraźnie stwierdziła, że krajowe środki w zakresie współlistnienia upraw nie mogą wprowadzać wymogów ochrony środowiska, które wykraczałyby poza zakres postanowień prawodawstwa wspólnotowego.

Przejrzystość i udział zainteresowanych stron

Większość państw członkowskich przeprowadziła konsultacje na szeroką skalę z szeregiem zainteresowanych stron, co oznacza przejrzystość procedur w opracowywaniu środków w zakresie współlistnienia upraw.

Decyzje oparte na wiedzy naukowej

Większość państw członkowskich przedstawiła ukończone lub planowane badania, które wykorzystano przy opracowywaniu tych środków.

Oparcie o istniejące metody/praktyki segregacji upraw

Zważywszy na ograniczone doświadczenia praktyczne w zakresie hodowli upraw zmodyfikowanych genetycznie, niewiele państw członkowskich oparło swoje środki o istniejące metody lub praktyki produkcji upraw zmodyfikowanych genetycznie. W przedstawionych przypadkach uzasadnienie dla podjęcia określonych środków w zakresie współlistnienia upraw oparte było głównie o techniki certyfikowanej produkcji nasion, które zostały częściowo zmodyfikowane, aby uwzględnić różnice pomiędzy produkcją nasion a produkcją upraw, lub które, w innych przypadkach, zostały przejęte i obecnie funkcjonują jako środki w zakresie współlistnienia upraw.

Niektóre środki wykraczają poza strategię zazwyczaj wykorzystywane w istniejących praktykach segregacji rolnej. Takie środki obejmują procedury indywidualnego zatwierdzania dla poszczególnych gospodarstw rolnych lub procedury notyfikacji hodowli upraw zmodyfikowanych genetycznie, które mogą prowadzić do procesu podwójnych zezwoleń na użytkowanie upraw zmodyfikowanych genetycznie, które wcześniej uzyskały zezwolenie na mocy prawodawstwa wspólnotowego.

Proporcjonalność

Zalecenie Komisji nr 2003/556/WE stanowi, że środki w zakresie współlistnienia upraw nie powinny wykraczać poza to, co niezbędne, aby zagwarantować, że przypadkowe występowanie śladów organizmów zmodyfikowanych genetycznie nie przekracza progów określonych w rozporządzeniu (WE) nr 1829/2003 i dyrektywie 2001/18/WE, co pozwoli na uniknięcie niepotrzebnych obciążeń dla zainteresowanych stron.

O ile niektóre państwa członkowskie uwzględniły to zalecenie, inne państwa zaproponowały lub przyjęły przepisy, które mają na celu zmniejszenie przypadkowego występowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie poniżej tego poziomu. W niektórych przypadkach wydaje się, że zaproponowane środki, takie jak przepisy regulujące odległości segregujące

między polami, na których rosną uprawy genetycznie zmodyfikowane, i polami z uprawami niezmodyfikowanymi, wymagają od hodowców upraw genetycznie zmodyfikowanych więcej wysiłków niż jest to konieczne, co z kolei nasuwa pytanie co do proporcjonalności niektórych środków.

Niektóre państwa członkowskie zaproponowały różne wymogi dotyczące odległości między polami, na których rosną uprawy genetycznie zmodyfikowane, a polami z uprawami niezmodyfikowanymi, w zależności od tego, czy te ostatnie zostały wyhodowane w sposób tradycyjny czy ekologiczny lub zgodnie ze standardami dla organizmów niezmodyfikowanych, mimo iż te same progi przypadkowego występowania organizmów genetycznie zmodyfikowanych stosują się zarówno do rolnictwa tradycyjnego jak i ekologicznego. Inne państwa członkowskie zaproponowały lub przyjęły identyczne środki segregacji upraw.

Zważywszy, że w kwestii współistnienia upraw większość państw członkowskich nie zaproponowała jeszcze środków technicznych odnoszących się do pól, oraz że doświadczenie praktyczne w tej dziedzinie jest niewielkie, pełna ocena przedstawionych środków nie jest na razie możliwa.

Uznając prawo państw członkowskich do regulowania hodowli upraw zmodyfikowanych genetycznie w celu zapewnienia współistnienia upraw, Komisja pragnie jednak podkreślić, iż wszelkie podejścia powinny być proporcjonalne do celu, jakim jest doprowadzenie do współistnienia upraw. Środki w zakresie współistnienia upraw, przyjęte lub zaproponowane przez państwa członkowskie, powinny być monitorowane pod kątem ich wykonalności i skuteczności, a także dostosowane do wyników, jakie w przyszłości przyniosą programy monitorujące.

Odpowiednia skala

Zgodnie z zaleceniem Komisji, większość państw członkowskich oparła swoje podejście do kwestii współistnienia upraw o środki w zakresie zarządzania, które mają zastosowanie na szczeblu indywidualnych gospodarstw rolnych lub do tych gospodarstw we współpracy z sąsiednimi gospodarstwami. Państwa członkowskie nie przedstawiły żadnych konkretnych propozycji co do środków mających zastosowanie na szczeblu regionalnym.

Portugalia i Luksemburg umożliwiły zdefiniowanie regionów, gdzie hodowla określonych rodzajów genetycznie zmodyfikowanych organizmów nie będzie dozwolona, jeżeli okaże się to jedyną drogą do zapewnienia współistnienia upraw.

Szczegółowość środków

W tych nielicznych przypadkach, kiedy państwa członkowskie opracowały środki w zakresie segregacji technicznej, środki te odnoszą się do poszczególnych rodzajów upraw. Uprawy te obejmują kukurydzę, olej rzepakowy, buraki cukrowe i ziemniaki.

W niektórych przypadkach opracowano odrębne środki w zakresie segregacji w odniesieniu do produkcji nasion.

Wdrożenie środków

W większości przypadków odpowiedzialnością za wdrożenie środków w zakresie współistnienia upraw państwa członkowskie obarczyły hodowców upraw genetycznie zmodyfikowanych. Oznacza to, że po wprowadzeniu upraw genetycznie zmodyfikowanych hodowcy upraw niezmodyfikowanych nie muszą zmieniać ustalonych technik rolniczych.

W większości przypadków projektowane ustawodawstwo krajowe zezwala hodowcom z sąsiednich gospodarstw rolnych na to, aby, według uznania, zdecydowali o niesegregowaniu produkcji upraw genetycznie zmodyfikowanych i niemodyfikowanych, co oznacza konieczność oznaczenia upraw niemodyfikowanych jako zmodyfikowane (GM). Założenie, według którego segregacja upraw nie jest obowiązkowa, jeżeli zgodzą się na to hodowcy z sąsiednich gospodarstw, jest zgodne z zaleceniem Komisji.

Wszystkie państwa członkowskie utworzyły krajowy rejestr upraw genetycznie zmodyfikowanych, który jest publicznie dostępny, przy czym istnieją różnice w poziomie szczegółowości dostępnych informacji na temat hodowli upraw genetycznie zmodyfikowanych. Większość państw członkowskich wymaga również, aby hodowcy upraw genetycznie zmodyfikowanych informowali hodowców z sąsiednich gospodarstw rolnych o swoim zamiarze hodowli organizmów genetycznie zmodyfikowanych.

Żadne z państw członkowskich nie zaproponowało dotychczas współpracy transgranicznej z krajami sąsiadującymi w kwestiach współistnienia upraw na obszarach przygranicznych.

Narzędzia polityki

Większość państw członkowskich opowiedziała się za uregulowaniem kwestii współistnienia upraw w ramach ustawodawstwa. W Hiszpanii genetycznie zmodyfikowana kukurydza jest hodowana od 1998 r. w ramach niewiążącego zbioru wzorców.

Zasady odpowiedzialności

Straty ekonomiczne, jakie może spowodować domieszka organizmów genetycznie zmodyfikowanych w produktach niemodyfikowanych zazwyczaj wchodzi w zakres krajowych przepisów o odpowiedzialności cywilnej. Z uwagi na specyficzny charakter takich strat, niektóre państwa członkowskie zdecydowały o ustanowieniu szczegółowych aktów prawnych w tym zakresie.

Niektóre państwa członkowskie rozważają wprowadzenie planów kompensacyjnych. W listopadzie 2005 r. Komisja zatwierdziła, w ramach unijnych zasad pomocy państwa, złożone przez Danię zawiadomienie o planie kompensacyjnym na wypadek strat ekonomicznych poniesionych wskutek wystąpienia domieszki organizmów genetycznie zmodyfikowanych. Plan ten jest finansowany z podatku od hodowli upraw genetycznie zmodyfikowanych⁶.

Inne państwa członkowskie zachęcają lub wymagają od hodowców upraw genetycznie zmodyfikowanych, by ci uzyskali ubezpieczenie z tytułu szkód wyrządzonych osobom trzecim. Obecnie w Unii Europejskiej nie jest możliwe nabycie ubezpieczenia pokrywającego straty ekonomiczne wynikające z przypadkowego wystąpienia organizmów genetycznie zmodyfikowanych. Takie ubezpieczenie nie powinno być zatem obowiązkowe, ponieważ w brak odpowiedniego rynku ubezpieczeniowego uniemożliwiłby hodowlę upraw zmodyfikowanych genetycznie.

W Hiszpanii komercyjna hodowla kukurydzy genetycznie zmodyfikowanej odbywa się zgodnie z ogólnymi przepisami w zakresie odpowiedzialności cywilnej, przy braku szczegółowych zasad dotyczących odpowiedzialności związanej z kwestią współistnienia upraw.

⁶ Sprawa pomocy państwa N 568/2004.

Monitorowanie i ocena

Zważywszy na ograniczony zakres hodowli upraw genetycznie zmodyfikowanych w Unii Europejskiej, w większości państw członkowskich nie wdrożono jeszcze programów monitorowania i oceny.

W Hiszpanii rolnicy często dostarczają na ten sam rynek paszę genetycznie zmodyfikowaną jak i niemodyfikowaną. Z tego powodu hodowcy mają niewielką motywację do segregacji, na szczeblu gospodarstwa rolnego, kukurydzy genetycznie zmodyfikowanej i niemodyfikowanej przy produkcji pasz. W przypadkach, w których wdrożono środki w zakresie współistnienia upraw, złożono nieliczne skargi dotyczące niekorzystnych skutków ekonomicznych przypadkowego wystąpienia genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy w uprawach kukurydzy niemodyfikowanej.

Udostępnianie i wymiana informacji na szczeblu europejskim

Decyzją 2005/463/WE⁷ Komisja utworzyła grupę roboczą ds. wymiany i koordynacji informacji dotyczących współistnienia upraw genetycznie zmodyfikowanych, tradycyjnych i ekologicznych (COEX-NET). Na pierwszym posiedzeniu we wrześniu 2005 r. państwa członkowskie wyraziły zadowolenie z tej inicjatywy, która pozwala im na dostęp do wzorców wypracowanych w innych państwach członkowskich, oraz wyraziły potrzebę prowadzenia zacieśnionej współpracy przy opracowywaniu technicznych środków w zakresie współistnienia upraw.

Badania i udostępnianie wyników badań

Na szczeblu krajowym przeprowadzono i w dalszym ciągu realizuje się liczne projekty badawcze. Prowadzone badania są uzupełniane działaniami podjętymi w ramach szóstego programu ramowego Wspólnoty na rzecz badań i rozwoju (FP6) oraz badaniami realizowanymi przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji. Najnowsze badania w coraz większym stopniu dotyczą ekonomicznych aspektów współistnienia upraw.

Wnioski

Doświadczenie państw członkowskich w zakresie hodowli upraw genetycznie zmodyfikowanych jest wciąż bardzo niewielkie i ogranicza się do określonych regionów we Wspólnocie, z chlubnym wyjątkiem Hiszpanii. W większości państw członkowskich ramy prawne w zakresie współistnienia upraw są wciąż opracowywane, przy czym w wielu przypadkach przygotowano już projekty aktów prawnych. Zakres, w jakim dotychczas hodowano uprawy genetycznie zmodyfikowane na mocy nowego ustawodawstwa w zakresie współistnienia upraw, przyjętego przez pierwsze państwa członkowskie (Austrię, Niemcy, Danię i Portugalię) okazał się w rzeczywistości mało znaczący. Wciąż konieczne jest utworzenie programów monitorowania, aby zweryfikować skuteczność i ekonomiczną wykonalność ustanowionych środków.

Wszystkie środki w zakresie współistnienia upraw, przyjęte lub zaproponowane przez państwa członkowskie, mają pewne wspólne elementy: ich celem jest ochrona hodowców upraw niemodyfikowanych genetycznie przed ewentualnymi konsekwencjami ekonomicznymi przypadkowej domieszki organizmów zmodyfikowanych genetycznie. Jednocześnie hodowla upraw zmodyfikowanych genetycznie nie jest zakazana. Niewątpliwie istnieją różnice w rygorystyczności podejść do tej kwestii, jednak generalnie państwa członkowskie zezwalają na

⁷ Dz.U. L 164 z 24.6.2005, str. 50.

współistnienie, w ramach jednego regionu, różnych rodzajów produkcji – hodowli tradycyjnej, ekologicznej i genetycznie zmodyfikowanej. Ciężar wdrożenia przepisów dotyczących segregacji upraw genetycznie zmodyfikowanych i niezmodyfikowanych spoczywa zazwyczaj na hodowcach upraw genetycznie zmodyfikowanych.

Pomiędzy poszczególnymi podejściami krajowymi występują istotne różnice. Różnice te dotyczą przede wszystkim kwestii odpowiedzialności w przypadku strat ekonomicznych wynikających z przypadkowego wystąpienia organizmów genetycznie zmodyfikowanych w innych uprawach. Niektóre państwa członkowskie nie zaproponowały aktów prawnych dotyczących tej kwestii, co oznacza, iż w takich przypadkach zastosowanie mają przepisy ogólne kodeksów cywilnych. Jako że kwestia odpowiedzialności cywilnej leży w gestii państw członkowskich, można się spodziewać pewnych różnic w przepisach dotyczących współistnienia upraw, w taki sam sposób jak w przypadku innych działań. Inne państwa członkowskie proponują opracowanie szczegółowych przepisów dotyczących odpowiedzialności i/lub planów kompensacyjnych.

Różnice występują również w odniesieniu do zakresu segregacji upraw. W niektórych państwach członkowskich środki w zakresie współistnienia upraw mają na celu zapewnienie, że ustanowione na szczeblu wspólnotowym progi nie zostały przekroczone, co jest zgodne z zaleceniem Komisji. Inne państwa członkowskie nie określają jasno poziomów występowania w domieszkach organizmów genetycznie zmodyfikowanych, bądź ustalają docelowe poziomy poniżej progów ustanowionych na szczeblu wspólnotowym.

Wprowadzeniu hodowli upraw zmodyfikowanych genetycznie nie zawsze towarzyszyły wiążące przepisy lub środki w zakresie współistnienia upraw. W przypadku Hiszpanii wprowadzenia takich przepisów nie uznano za konieczne, ponieważ rynek nie wymaga segregacji kukurydzy genetycznie zmodyfikowanej i niezmodyfikowanej przy produkcji pasz.

O ile proces ustanawiania ogólnych ram ustawodawczych w zakresie współistnienia upraw jest stosunkowo bardziej zaawansowany, prace nad ustanawianiem środków dotyczących hodowli poszczególnych upraw są o wiele mniej zaawansowane i, w większości przypadków, środki te ograniczają się do niewielu upraw.

Dzieje się tak, ponieważ wiedza naukowa stanowiąca podstawę środków w zakresie współistnienia upraw nie jest w takim samym stopniu rozwinięta w odniesieniu do różnych upraw. W przypadku kukurydzy, która obecnie jest jedyną genetycznie zmodyfikowaną uprawą, jaką można hodować, istnieje znaczny zasób wiedzy i doświadczenia. Wynika z tego, że segregacja upraw kukurydzy genetycznie zmodyfikowanej i niezmodyfikowanej jest możliwa na mocy środków technicznych, które stosuje się na szczeblu poszczególnych gospodarstw rolnych lub we współpracy z sąsiednimi gospodarstwami.

Jednak warunki, w jakich pracują europejscy rolnicy, są bardzo zróżnicowane, jeżeli chodzi o wielkości gospodarstw rolnych i pól, systemy produkcji, płodozmian, strukturę upraw, a także warunki naturalne. Ta różnorodność może wywrzeć wpływ na opłacalność środków w zakresie segregacji upraw, które to środki powinny być dostosowane do warunków lokalnych.

Zważywszy, że wprowadzanie hodowli upraw genetycznie zmodyfikowanych jest na wczesnym etapie oraz z uwagi na ograniczone informacje na temat wykonalności i stosunku kosztów do zysków w odniesieniu do środków w zakresie współistnienia upraw, konieczne jest, aby państwa członkowskie zachowały maksymalną elastyczność przy opracowywaniu określonych rozwiązań.

Podejścia krajowe lub regionalne do kwestii współistnienia upraw muszą być w pełni zgodne z prawodawstwem wspólnotowym, które nie zezwala państwom członkowskim na zakazywanie hodowli upraw genetycznie zmodyfikowanych w poszczególnych regionach, ani na wprowadzanie nadmiernie restrykcyjnych przepisów wykraczających poza cel, jakim jest zapewnienie współistnienia upraw, które to przepisy mogłyby praktycznie uniemożliwić hodowlę upraw genetycznie zmodyfikowanych. Komisja podejmie kroki niezbędne dla zapewnienia, że prawodawstwo wspólnotowe jest przestrzegane w krajowych lub regionalnych aktach prawnych dotyczących współistnienia upraw.

Doświadczenie hiszpańskie pokazuje, że nawet w państwie członkowskim, w którym te same przepisy w zakresie współistnienia upraw obowiązują na całym obszarze kraju, hodowla upraw genetycznie zmodyfikowanych jest nierównomiernie rozłożona w regionach z powodu, na przykład, różnic w warunkach rolniczych lub preferencji zainteresowanych hodowców. Nierównomierne rozłożenie hodowli upraw zmodyfikowanych genetycznie w państwach członkowskich i w regionach nie musi pociągać za sobą zaburzeń rynku. W chwili obecnej wpływ różnic w podejściach do kwestii współistnienia upraw na rynku wewnętrznym nie może zostać dostatecznie oceniony.

Wyzwanie, jakie muszą podjąć państwa członkowskie, polega na opracowaniu ekonomicznie zrównoważonych środków w zakresie współistnienia upraw. Konieczne będzie dostosowanie przepisów technicznych do przepisów dotyczących uprawy pól w sposób elastyczny, na podstawie wyników programów monitorowania. O ile Komisja uznaje potrzebę dostosowania środków w zakresie współistnienia upraw do specyficznych warunków występujących na szczeblu krajowym lub regionalnym danego kraju, środki te muszą być oparte na wiarygodnych podstawach naukowych i uwzględniać najlepsze dostępne wyniki badań naukowych i badań polowych. Wiele badań dotyczących współistnienia upraw przeprowadzono na szczeblu krajowym; często są to wyniki fragmentaryczne i nie zawsze dostępne wszystkim organom regulacyjnym.

Planowane działania

Na podstawie przedstawionych wyżej wniosków Komisja uznaje za konieczne zebranie dalszych doświadczeń w zakresie wdrażania krajowych środków w zakresie współistnienia upraw. Komisja jednocześnie widzi potrzebę aktywniejszej współpracy z państwami członkowskimi, zmierzającej do zapewnienia współistnienia upraw. Nie wydaje się, aby ograniczona liczba doświadczeń oraz potrzeba zakończenia procesu wdrażania krajowych środków w zakresie współistnienia upraw uzasadniała w chwili obecnej opracowywanie zharmonizowanego podejścia ustawodawczego. Jednak przed podjęciem jakiejkolwiek decyzji należy przeprowadzić konsultacje z zainteresowanymi stronami. Konferencja w sprawie współistnienia upraw, która odbędzie się w Wiedniu w dniach 4-6 kwietnia 2006 r., będzie okazją do przeprowadzenia takich rozmów.

Tymczasem Komisja proponuje podjęcie następujących działań:

- Komisja proponuje zwiększenie wysiłków w celu udostępniania istniejących informacji wszystkim państwom członkowskim, aby wspierać prowadzenie badań, które pozwolą uzupełnić wiedzę o współistnieniu upraw. Pozytywna współpraca z państwami członkowskimi już funkcjonuje w kontekście grupy roboczej COEX-NET i stanowi odpowiednią podstawę dla dalszej współpracy;
- Komisja proponuje przegląd i analizę najnowszych dostępnych informacji naukowych i ekonomicznych na temat segregacji przy produkcji upraw i nasion oraz na temat kosztów tej segregacji. Taka ocena powinna również uwzględnić popyt rynkowy na segregację upraw oraz względny udział produktów spożywczych i pasz w

poszczególnych regionach;

- począwszy od 2006 r. Komisja proponuje, aby państwa członkowskie we współpracy ze stronami zainteresowanymi opracowały wzorce w zakresie technicznej segregacji upraw, które doprowadzą do powstania zaleceń dotyczących poszczególnych upraw. Doświadczenia praktyczne Hiszpanii i innych państw członkowskich w dziedzinie komercyjnej hodowli genetycznie zmodyfikowanych upraw będą miały szczególne znaczenie. Zostanie uwzględniony wpływ czynników lokalnych (np. średnia wielkość pola, udział innych upraw, etc.) na stosowanie ogólnych środków w państwach członkowskich;
- Komisja zamierza uzyskać więcej informacji na temat istniejących krajowych systemów odpowiedzialności cywilnej pod kątem krajowych przepisów stosujących się do przypadków wystąpienia domieszki upraw zmodyfikowanych genetycznie w uprawach niezmodyfikowanych. Takie informacje pomogą ocenić skuteczność i potencjalny wpływ różnych przepisów na kwestię odpowiedzialności, a także planów kompensacyjnych w dziedzinie współlistnienia upraw;
- w 2008 r. Komisja przedstawi Radzie i Parlamentowi Europejskiemu sprawozdanie w sprawie postępów w zakresie wyżej przedstawionych działań, włącznie z aktualnym statusem prac nad przygotowaniem i wdrożeniem krajowych środków w zakresie współlistnienia upraw.

